

زبان دوم و یادگیرنده تیزهوش و مستعد

نوشته داوریت منیته، ترجمه عباس سالاری

در این مقاله کوشش شده است، با تأکید به اهمیت یادگیری زبان دوم، به ویژه در جوامعی که دارای چند زبان و فرهنگ متفاوت می‌باشند، راهبردی جهت تشخیص دانش آموزان تیزهوش در زمینه یادگیری زبان مطرح گردد.

○ ○ ○

بسیاری از صاحب نظران تعلیم و تربیت، توانایی‌های زبانی را بعنوان تجلیات تیزهوشی می‌شناسند. علاوه بر این بعد، طبیعت چند فرهنگی و چند زبانی جوامع اهمیت ویژه‌ای را برای یادگیری موفقیت آمیز زبانها قائل است. این مقاله به بررسی تشخیص دانش آموزان تیزهوش و مستعدی می‌پردازد که به یادگیری زبان دوم مشغول هستند و ویژگیهای زبانی دانش آموز تیزهوش را مورد بحث قرار می‌دهد.

بهمین جهت ۷۱۶ دانش آموز از ۳۴ کلاس درسی ۱۵ مدرسه استرالیا در حدود سنی ۱۴-۱۳ ساله که به یادگیری زبان دوم اشتغال داشتند مورد آزمایش قرار گرفتند. در این بررسی، ابزارهای زیر استفاده شد:

الف. پرسشنامه دانش آموز؛ ب. آزمون استعداد زبان پیمسler؛ ج. مصاحبه با دانش آموز؛
د. پرسشنامه معلم.

○ پرسشنامه دانش آموز

در این پرسشنامه، تواناییهای دانش آموزان در جنبه‌های مختلف یادگیری زبان شامل خواندن و نوشتن و مهارتهای گوش دادن، مورد شناسایی قرار گرفت. بروز این تواناییها متضمن معرفی توسط خود دانش آموز بود. سپس دانش آموزان همکلاسانی را که احساس می‌کردند در کلاس از توانایی ویژه‌ای در یادگیری زبان برخوردارند، معرفی نمودند.

○ آزمون استعداد زبان پیمسler

این آزمون معتبر ابعاد انگیزشی، مهارتهای واژگان انگلیسی، مهارتهای تحلیلی زبان، توانایی تشخیص، اصوات و مهارت در تداعی اصوات را مورد سنجش قرار می‌دهد.

○ مصاحبه با دانش آموز

به منظور تحقیق پیرامون کسب اطلاعات اضافی درباره روشهای یادگیری و نگرشها و تأثیرات والدین، نمونه‌ای از دانش‌آموزان بعنوان گروه کنترل بطور تصادفی جهت مصاحبه برگزیده شدند.

○ پرسشنامه دانش آموز

این پرسشنامه شامل یک فهرست ۵۰ جمله‌ای است که ویژگیهای دانش‌آموزان تیزهوش و مستعد را در یادگیری زبان دوم توصیف می‌کند. به هریک از معلمین زبان در ۳۴ کلاس مورد مطالعه یک پرسشنامه ارائه شد.

ابزارهای مورد استفاده، شیوه‌های بسیار معتبر برای تشخیص دانش‌آموزان تیزهوش را در دسترس قرار می‌دهد. این ترکیب که از ادغام «معرفی‌های معلم»، «فهرست معلم»، «نتایج تحصیلی»، «معرفی توسط خود دانش‌آموز» و «معرفی توسط همسالان» و نیز یک آزمون معتبر بوجود آمده، امکان مطالعه و وجود ارتباط میان گروهها را برای مریبان در تنظیم وضع مدرسه فراهم می‌سازد. لیکن، علیرغم تمام امکانات با تعاریف مورد قبول درباره تیزهوشی فاصله دارد.

بطور خلاصه، می‌توان یک دانش‌آموز تیزهوش را که مشغول فراگیری زبان دوم است، اینگونه تعریف کرد: «دارای هوش کلامی استثنایی، یک حس نیرومند و انگیزه قوی و حافظه شنوایی فوق‌العاده». ۷۱۶ دانش‌آموز مورد بررسی که در ۵ درصد بالا قرار گرفته بودند با ۹۵ درصد باقیمانده دانش‌آموزان مقایسه شدند. جدول ۱، دانش‌آموزانی که براساس سه منبع تشخیصی ارزیابی شده در ۵ درصد بالا قرار گرفته‌اند را نشان می‌دهد.

جدول ۱- دانش‌آموزان دختر و پسر براساس سه منبع تشخیصی

گروه بالا	پسر	دختر	جمع
۱- معرفی توسط خود	۱۱	۲۵	۳۶
۲- معرفی توسط همسالان	۱۳	۲۵	۳۸
۳- آزمون استعداد زبان پیمسler	۱۰	۲۳	۳۳

● یافته‌های اساسی

نتایج حاصله دلگرم‌کننده، ولی شگفت‌انگیز نیست چون تفاوت معنی‌دار آماری میان دختران و پسران در گروه «معرفی توسط خود» نسبت به ۹۵ درصد باقیمانده دانش‌آموزان وجود دارد و بنابر اظهار نظر بدست آمده، یادگیری زبان دوم بعنوان یکی از سه موضوع مطلوب مدرسه آنها به شمار می‌آید. در گروه بالای ۵ درصد «معرفی توسط همسالان» و به همین ترتیب در گروه بالای ۵ درصد «آزمون زبان پیمسler» نیز تفاوت فاحشی دیده شد که فراگیری زبان دوم بعنوان فعالیت مطلوب، محسوب می‌شود. به منظور تعیین فراگیران تیزهوش در زبان دوم مبنی بر اینکه چگونه توسط دانش‌آموزان دیگر درک می‌شوند، پرسشنامه‌ای تدوین شد که مشخص‌کننده پنج صفت یادگیرندگان تیزهوش و مستعد در زبان دوم بود. برای سهولت ارائه، صفات تحت

عنوان ۱۹ واژه گروه بندی شدند. جدول ۲ نشانگر صفات مورد نظر و نیز رتبه‌های نسبت داده شده به صفات توسط ۷۱۶ دانش آموز است. این جدول مبین آن است که دانش آموزان نگرش مثبتی به فراگیران زبان دوم که تیزهوش و مستعد هستند، دارند و در چهار دسته اصلی زیر از ۱۹ دسته گروه صفات فوق قرار دارند:

جدول ۲. نوزده واژه گروه بندی شده به دانش آموزان

رتبه	لغت کلیدی	رتبه	لغت کلیدی
۱۱	تیزهوش-مستعد	۱	باهوش
۱۲	کوشا	۲	وظیفه شناس
۱۳	مشارکت	۳	گوش کردن
۱۴	آموزش عمومی	۴	کارشغالی
۱۵	صفات مثبت دیگر	۵	با انگیزه
۱۶	زمینه والدین	۶	درک مطلب
۱۷	صفات منفی	۷	دستور زبان
۱۸	نتایج تحصیلی	۸	قوة تشخیص طبیعی
۱۹	فنون مورد استفاده	۹	شخصیت
		۱۰	حافظه

رتبه چهارم	کارشغالی عالی
رتبه هفتم	دستور زبان عالی
رتبه هشتم	قوة تشخیص طبیعی
رتبه شانزدهم	زمینه والدین

صفات تعیین شده، غالباً به وسیله ۳ زیر گروه به ترتیب رتبه در جدول ۳، توضیح داده شده‌اند.

جدول ۳- لغات کلیدی توضیح داده شده در ۳ زیر گروه و رتبه کسب شده

لغت کلیدی	رتبه	گروه
باهوش	۱	معرفی توسط
وظیفه شناس	۲	
گوش کردن	۳/۵	
درک مطلب	۳/۵	
باهوش	۱	معرفی توسط همسالان
کارشغالی	۲	
وظیفه شناس	۳	
گوش کردن	۴	
کارشغالی	۱	آزمون پیمسler
درک مطلب	۲	
باهوش	۳	
حافظه	۴	

در جدول ۳ قابل توجه است که حافظه عالی فقط به وسیله «آزمون پیمسler» رتبه بندی شده است. در مقابل، صفت «باهوش» در هر سه گروه دیده می‌شود. کارشغالی به وسیله ۲ گروه مورد تأکید قرار گرفته‌اند. صفات «درک مطلب»، «وظیفه شناسی» و «گوش

کردن» نیز دارای همین وضعیت هستند. مقایسه میان صفات انتخابی با ۳ گروه فوق و گروه کنترل انجام شد و نتایج زیر بدست آمد:

- دستور در سطح عالی غالباً به وسیله هر دو گروه معرفی توسط خود، و معرفی توسط همسالان تعیین شده بود.
  - «انگیزش» فقط به وسیله گروه معرفی توسط خود مورد تأکید قرار گرفته بود.
  - «حافظه عالی» به وسیله گروه معرفی توسط همسالان مورد توجه قرار نگرفته بود.
  - «کار شفاهی عالی» به وسیله گروه معرفی توسط خود، تأکید نشده بود.
  - داشتن یک قوه تشخیص طبیعی برای زبان، فقط به وسیله پسرها در گروه «آزمون پیمسler» تأکید شده بود.
  - گروه «آزمون پیمسler» به درک مطلب و شخصیت توجه داشتند.
- حال یافته‌هایی که از پرسشنامه دانش آموز حاصل شد و آنچه که معلمین زبان بیان کرده‌اند، مورد مقایسه قرار می‌گیرند. این یافته‌ها که از پرسشنامه معلم بدست آمد در جدول ۴ ذکر شده است.

جدول ۴ - نتایج پرسشنامه معلم

<p>۱ - ۱۰۰ درصد از ۲۹ معلم بررسی شده، اعتقاد داشتند که دانش آموز تیزهوش و مستعد:</p> <p>الف. بسیار با انگیزه است.</p> <p>ب. حافظه عالی دارد.</p> <p>ج. مفاهیم جدید در مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن را سریعاً کسب می‌کند.</p> <p>۲ - ۹۳ درصد معلمان، معتقد بودند که چنین دانش آموزی</p> <p>الف. ثابت می‌کند که کنجکاوی فعالی دارد.</p> <p>ب. به آسانی منصرف نمی‌شود.</p> <p>ج. معنای واژگان ناشناخته را از طریق بافت جمله بدست می‌آورد.</p> <p>۳ - ۸۹ درصد معلمان، بر این باورند که چنین دانش آموزی:</p> <p>الف. خوب سازمان داده شده است؛</p> <p>ب. وقتی به زبان دوم صحبت می‌کند و می‌نویسد، ساخت دستوری پیچیده را تغییر می‌دهد؛</p> <p>ج. در ۴ مهارت اصلی زبان، یعنی گوش کردن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن بسیار دقیق است.</p> <p>۴ - ۸۳ درصد معلمان، باور دارند که دانش آموز تیزهوش و مستعد، معمولاً به وسیله همسالان در زبان با استعداد شناخته شده‌اند.</p> <p>۵ - ۷۹ درصد معلمان معتقدند که دانش آموز با استعداد معمولاً خودش می‌فهمد که در زبان استعداد ویژه‌ای دارد.</p>
--

- خصوصیات تعیین شده توسط معلمان از بسیاری جهات، به آنچه که توسط دانش آموزان بیان شد، مطابقت داشت. گرچه، اغلب معلمان به مهارت‌های ویژه زبانی دانش آموزان توجه می‌کردند.
- یافته‌های جالب دیگری نیز از این تحقیق منتج شد که عبارتند از:
- ارتباط نتایج تحصیلی در زبان، عامل دیگری در تشخیص دانش آموزان تیزهوش است.
  - نتایج نشانگر وجود اختلاف میان دانش آموزان تیزهوش و گروه کنترل در کسب امتیاز مربوط به مهارت‌های زبانی است.

جدول ۵، درصد دانش آموزان در هر گروه که بنا بر گزارش مدرسه پیشین آنها در درس زبان نمره بالا کسب کرده‌اند را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که دانش آموزان ۵ درصد بالای گروه «آزمون پیمسler» و گروه معرفی توسط همسالان در تحلیل زبان از گروه معرفی توسط خود، موفق‌تر بودند. سه گروه سطح بالا از دانش آموزان گروه کنترل موفقیت بیشتری داشتند. علاوه بر بررسی نتایج واقعی نمره آنها در مدرسه، جواب به یکی از سئوالات پرسشنامه مستلزم آن است که خودشان را در مقایسه با همسالان دیگر در درس زبان رتبه‌بندی کنند. جدول ۶ رتبه‌بندی خود دانش آموزان را در گروه‌های مختلف نشان می‌دهد. این جدول نیز به وضوح نشان می‌دهد که گروه‌های سطح بالا، در ارزیابی خود بعنوان دانش آموزان موفق‌تر، خود را بالاتر از دانش آموزان دیگر می‌انگاشتند.

جدول ۵- درصد دانش آموزانی که در درس زبان نمره الف گرفته‌اند.

گروه	نمره الف برای زبان دوم
معرفی توسط خود	٪ ۶۶/۶۷
معرفی توسط همسالان	٪ ۸۹/۴۷
آزمون پیمسler	٪ ۸۷/۸۸
گروه کنترل	٪ ۳۸

جدول ۶- درصد رتبه‌بندی دانش آموزان، توسط خودشان

گروه	درصد رتبه دانش آموزان
معرفی توسط خود	٪ ۵۸/۳۳
معرفی توسط همسالان	٪ ۷۱/۷۴
آزمون پیمسler	٪ ۴۸/۴۸
گروه کنترل	٪ ۱۸/۲۸

○ نتیجه

با توجه به یافته‌های حاصله از این تحقیق، می‌توانیم چنین استنباط کنیم دانش آموزان تیزهوشی که مشغول فراگیری زبان دوم هستند، باید دارای ویژگی‌های خاصی از جمله: حافظه شنوایی فوق‌العاده، مهارت‌های شفاهی برتر، حساسیت درباره دستور زبان و نیز یک انگیزه قوی و حس وظیفه شناسی باشند. ملاحظه گردید، تعداد قابل توجهی از این دانش آموزان از کلاس زبان انتظارات زیادی داشتند و یادگیری زبان دوم را بعنوان یکی از سه موضوع مورد دلخواهشان رتبه‌بندی کردند. همچنین در فراگیری زبان موفق بودند.

از اینرو با توجه به طبیعت چند زبانی و چند فرهنگی جوامع، نظام تعلیم و تربیت باید به تشویق دانش آموزان تیزهوش در یادگیری زبان دوم پرداخته در جهت اعتلای مهارت‌های زبانی این دانش آموزان تلاش نماید.

○ ○ ○

یادداشتها

۱- Monhiet, D. (۱۹۹۰). "The gifted and talented second language learner". Expanding awareness of creative potentials world wide. *Serventh World Conference on Gifted and Talented Children*. ۵۰۶-۵۱۳.

۲- Pimsleur Language Aptitude Battery.

